

SAVIENĪBAS AUGSTĀ
PĀRSTĀVE ĀRLIETĀS UN
DROŠĪBAS POLITIKAS
JAUTĀJUMOS

Briselē, 13.6.2018.
JOIN(2018) 16 final

**KOPĪGS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI UN
PADOMEI**

Noturības un spēju palielināšana cīņā ar hidrīddraudiem

1. IEVADS

Valstisko un nevalstisko dalībnieku hibrīddarbības turpina radīt nopietnu un akūtu apdraudējumu ES un tās dalībvalstīm. Aizvien biežāk ir vērojami centieni destabilizēt valstis, graujot sabiedrības uzticību valsts iestādēm un liekot apšaubīt sabiedrības pamatvērtības. Mūsu sabiedrībai nopietnu problēmu rada tie, kas cenšas kaitēt ES un tās dalībvalstīm — sākot no kiberuzbrukumiem, kuri kavē ekonomiku un sabiedriskos pakalpojumus, līdz mērķtiecīgām dezinformācijas kampaņām un naidīgām militārajām operācijām.

Hibrīdkampaņas ir daudzdimensiju kampaņas, kas apvieno piespiedu un graužošu pasākumus, izmantojot gan tradicionālus, gan netradicionālus (diplomātijas, militārus, ekonomiskus un tehnoloģiju) instrumentus un pieejas, lai destabilizētu ienaidnieku. Tās tiek organizētas tā, lai tās būtu grūti atklāt vai attiecināt uz kādu, un tās var izmantot gan valsts, gan nevalstiskie dalībnieki. Marta uzbrukums Solsberijā¹, kurā izmantoja nervus paralizējošu vielu, atklāja hibrīddraudu daudzveidīgumu un šobrīd pieejamās dažādās taktiskās pieejas. Reaģējot uz uzbrukumu, Eiropadome² uzsvēra, ka ir jāpastiprina ES un tās dalībvalstu spēja atklāt, novērst un reaģēt uz hibrīddraudiem tādās jomās kā kiberjoma, stratēģiskā komunikācija un pretizlūkošana. Turklāt sevišķu uzmanību tā vērta uz noturības nepieciešamību, ņemot vērā ķīmiskos, bioloģiskos, radioloģiskos apdraudējumus un kodoldraudus.

Netradicionālu ieroču radītie draudi ietilpst atsevišķā kategorijā, jo spēj potenciāli radīt ļoti lielu kaitējumu. Papildus tam, ka tos ir sarežģīti atklāt un uz kādu attiecināt, ir arī grūti novērst to sekas. Ķīmiskie, bioloģiskie, radioloģiskie apdraudējumi un kodoldraudi, kas ietver ne tikai hibrīddraudus, bet arī terorisma draudus, kopumā rada bažas arī starptautiskajai kopienai³, jo īpaši to pieaugošais izplatīšanās risks gan ģeogrāfiskā, gan nevalstisko dalībnieku tvēruma ziņā.

Par noturības stiprināšanu pret šādiem draudiem un spēju uzlabošanu galvenokārt ir atbildīgas dalībvalstis. Tomēr ES iestādes jau ir īstenojušas vairākus pasākumus, lai palīdzētu pastiprināt valstu centienus. Tas ietvēra ciešu sadarbību ar citiem starptautiskiem dalībniekiem, tostarp jo īpaši Ziemeļatlantijas līguma organizāciju (NATO)⁴, un šāds darbs varētu paplašināties, kļūstot par atbalstu dalībvalstīm tādās jomās kā ātrā reaģēšana⁵.

Šī kopīgā deklarācija ir atbilde uz Eiropadomes aicinājumu šo darbu virzīt uz priekšu. Tas ietilpst plašākā dokumentu kopumā, ietverot arī jaunāko drošības savienības progresa ziņojumu⁶, kurā ir aplūkoti un izklāstīti nākamie pasākumi 2017. gada oktobra ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības rīcības plāna⁷ īstenošanā, kā arī otro

¹ Attiecībā uz uzbrukumu Solsberijā Eiropadome 2018. gada 22. martā norādīja, ka “ir vienprātis ar Apvienotās Karalistes valdības atzinumu, ka, ļoti iespējams, par šo aktu ir atbildīga Krievijas Federācija un ka nav cita ticama izskaidrojuma”.

² Eiropadomes secinājumi, 2018. gada marts.

³ Tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomei, Rezolūcija S/RES/2325 (2016), 2016. gada 14. decembris.

⁴ Hibrīddraudu novēršana ir viena no septiņām jomām, kurās norit sadarbība ar Ziemeļatlantijas līguma organizāciju un kuras izklāstītas kopīgajā deklarācijā, ko 2016. gada jūlijā Varšavā parakstīja Eiropadomes priekšsēdētājs, Eiropas Komisijas priekšsēdētājs un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas ģenerālsēkretārs.

⁵ Sanāksmē, kas norisinājās samita laikā Šarlevuā 2018. gada jūnijā, G7 arī vienojās izstrādāt G7 ātrās reaģēšanas mehānismu, lai risinātu draudus, kuri skar demokrātiju: <https://g7.gc.ca/en/official-documents/charlevoix-commitment-defending-democracy-from-foreign-threats/>

⁶ *Fifteenth Progress Report towards an effective and genuine Security Union* (Piecpadsmitais progresa ziņojums virzībā uz efektīvu un patiesu drošības savienību, COM(2018) 470.

⁷ COM(2017) 610 final.

progresa ziņojumu⁸ par “Kopīgā regulējuma hibrīddraudu apkarošanai — Eiropas Savienības reakcijas”⁹ 22 darbību īstenošanu.

2. ES REAKCIJA

Komisija un Augstā pārstāve ir pastāvīgi strādājuši pie ES spēju veidošanas un efektīva atbalsta sniegšanas dalībvalstīm hibrīddraudu un ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko apdraudējumu, kā arī kodoldraudu apkarošanā. Reāli rezultāti jau ir panākti tādās jomās kā stratēģiskā komunikācija, situācijas apzināšanās, gatavības un noturības stiprināšana, kā arī reaģēšanas spēju uz krīzes situācijām nostiprināšana.

Pēc 2015. gada marta Eiropadomes sanāksmes izveidotā Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvā grupa ir vadījusi darbu pie ārvalstu avotu izplatītās dezinformācijas prognozēšanas, izsekošanas un apkarošanas. Tās ekspertu analīzes un sabiedrībai pieejamie materiāli¹⁰ ir ievērojami palielinājuši informētību par Krievijas izplatītās dezinformācijas ietekmi. Pēdējo divu gadu laikā grupa ir atklājusi vairāk nekā 4000 atsevišķus dezinformācijas gadījumus, no kuriem daudzi bija apzināti vērsti uz Eiropu. Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas darbs ir bijis vērsts arī uz labākas pozitīvās saziņas nodrošināšanu, plašāk aptverot austrumu kaimiņvalstis. Ņemot vērā šīs grupas sekmīgo darbu, ir izveidotas divas papildu operatīvās grupas, kuras vērstas uz dažādiem ģeogrāfiskajiem reģioniem, proti, Rietumbalkānu operatīvā grupa un Dienvidu operatīvā grupa valstīm, kurās runā arābu valodā.

Ir īstenoti nozīmīgi pasākumi, lai izveidotu struktūras, kas vajadzīgas nolūkā uzlabot situācijas apzināšanos un atbalstīt lēmumu pieņemšanu. Eiropas Ārējās darbības dienesta ES Izlūkošanas un situāciju centrā 2016. gadā izveidoja Hibrīddraudu analīzes vienību. Hibrīddraudu analīzes vienība saņem un analizē slepenu un atklātu avotu informāciju par hibrīddraudiem no dažādām ieinteresētajām personām. Līdz šim ir sagatavoti vairāk nekā 100 novērtējumi un ziņojumi, kas izplatīti ES un dalībvalstīs, lai šo informāciju ņemtu vērā ES lēmumu pieņemšanā. Hibrīddraudu analīzes vienība cieši sadarbojas ar Helsinkos esošo Eiropas Izcilības centru hibrīddraudu novēršanai. Šo centru izveidoja 2017. gada aprīlī, lai sekmētu stratēģisku dialogu un pētītu un analizētu hibrīddraudus; šobrīd Izcilības centrs ir palielinājis savu dalībnieku skaitu līdz 16 valstīm¹¹ un saņem pastāvīgu atbalstu no ES.

Tāpat svarīgi pasākumi ir īstenoti gatavības un noturības stiprināšanā, jo īpaši saistībā ar ķīmiskiem, bioloģiskiem, radioloģiskiem apdraudējumiem un kodoldraudiem. Pēdējo sešu mēnešu laikā ir sperti nozīmīgi soļi, apzinot sagatavotības nepilnības ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības incidentu jomā, jo īpaši saistībā ar atklāšanas spēju, lai palīdzētu novērst ķīmiskus, bioloģiskus, radioloģiskus uzbrukumus un kodoluzbrukumus. Pēc Komisijas iniciatīvas valstu ekspertu konsorcijs analizēja dažādu veidu ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko scenāriju un kodolscenāriju atklāšanas aprīkojuma nepilnības. Nepilnību analīzes ziņojums ir nosūtīts dalībvalstīm, lai tās varētu

⁸ *Joint Report on the implementation of the Joint Framework on countering hybrid threats* (Kopīgs ziņojums par to, kā tiek īstenots kopīgais regulējums hibrīddraudu apkarošanai) (2017. gada jūlijs–2018. gada jūlijs), JOIN(2018) 14.

⁹ JOIN(2016) 18 final.

¹⁰ Sk. www.euvsdisinfo.eu.

¹¹ No 16 pašreizējām dalībvalstīm 14 ir ES dalībvalstis, proti, Apvienotā Karaliste, Čehijas Republika, Dānija, Francija, Igaunija, Itālija, Latvija, Lietuva, Nīderlande, Polija, Somija, Spānija, Vācija un Zviedrija. Tā izveides iniciatīva izrietēja no Kopīgā regulējuma hibrīddraudu apkarošanai. Centrs ir arī saņēmis aktīvu ES un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas atbalstu savstarpējās sadarbības ietvaros.

pieņemt informētus lēmumus par atklāšanas stratēģijām un īstenot operatīvus pasākumus nolūkā novērst apzinātās nepilnības.

Šo darbu atbalsta progresā pakāpes pārbaudes pasākumi. Kopā ar Ziemeļatlantijas līguma organizāciju īstenotā 2017. gada paralēlā un koordinētā operācija (*PACE17*) ir ļāvusi detalizēti pārbaudīt ES reaģēšanas spējas uz liela mēroga hibrīdkrīzi. Šāda mēroga operācija tika organizēta pirmo reizi, un tās ietvaros pārbaudīja ne tikai “ES hibrīddraudu scenāriju”, dažādos ES reaģēšanas mehānismus un to spēju efektīvi savstarpēji mijiedarboties, bet arī to, kā ES reakcija uz hibrīddraudiem mijiedarbojas ar Ziemeļatlantijas līguma organizācijas īstenoto darbību. Tiek plānota 2018. gada operācija, un mērķis ir ne tikai šādas operācijas padarīt par ikgadējiem pasākumiem, bet arī palīdzēt dalībvalstīm nostiprināt to reaģēšanas spējas uz hibrīdkrīzi.

Šie konkrētie pasākumi parāda, kā ES ieviestie politikas satvari sniedz rezultātus, proti, pēdējo divu gadu laikā vairāki satvari ir palīdzējuši virzīt un orientēt ES darbu.

Dokumentā “*Kopīgais regulējums hibrīddraudu apkarošanai — Eiropas Savienības reakcija*”¹² (2016. gada aprīlis) tika mudināts piemērot valdības mēroga pieeju, nosakot 22 rīcības jomas, lai palīdzētu apkarot **hibrīddraudus** un sekmētu ES un dalībvalstu, kā arī starptautisko partneru noturību. Lielākā daļa kopīgajā regulējumā noteikto darbību ir vērstas uz situācijas apzināšanās uzlabošanu un noturības stiprināšanu, pilnveidojot reaģēšanas spēju. Šīs darbības ietver gan ES izlūkdatu analīzes spēju uzlabošanu, gan kritiskās infrastruktūras aizsardzības un kiberdrošības stiprināšanu, gan arī radikalizācijas un vardarbīga ekstrēmisma apkarošanu. Kiberdraudi un kiberuzbrukumi ir arī kopīgā regulējuma centrālais aspekts. Vienlaikus ar šo kopīgo paziņojumu pieņemtais otrais progresā ziņojums par to, kā tiek īstenots kopīgais regulējums, parāda reālu progresu šo darbību īstenošanā un to, ka ir nostiprināti un padziļināti ES centieni novērst kiberdraudus¹³.

Kiberdrošības ziņā nozīmīgs datums bija 2018. gada 9. maijs, kas bija termiņš, līdz kuram visām ES dalībvalstīm bija jātransponē pirmais ES mēroga juridiski saistošais kiberdrošības noteikumu kopums, proti, Tīklu un informācijas sistēmu drošības direktīva. Tas ir nozīmīgs elements, kas ir daļa no 2017. gada septembra *Kopīgajā paziņojumā “Noturība, novēršana un aizsardzība – stipras Eiropas kiberdrošības veidošana”*¹⁴ izklāstītās plašākas pieejas, kura ietver plašus dažādus konkrētus pasākumus, kas paredzēti ES kiberdrošības struktūru un spēju sekmēšanai. Šeit uzmanība tika koncentrēta uz ES noturības stiprināšanu pret kiberuzbrukumiem un ES kiberdrošības spējas palielināšanu; efektīvas krimināltiesiskās reakcijas nodrošināšanu un globālās stabilitātes stiprināšanu ar starptautiskās sadarbības palīdzību. Paziņojumam pievienoja kiberdrošības tiesību akta priekšlikumu, lai nostiprinātu atbalstu ES līmenī¹⁵, un papildināja ar vairākiem priekšlikumiem, kuri vēl ir jāīsteno (sk. turpmāk).

Dezinformācija grauj mūsu valstu demokrātiju, negatīvi ietekmējot iedzīvotāju spēju pieņemt informētus lēmumus un piedalīties demokrātijas procesā. Internets ir būtiski palielinājis iedzīvotājiem pieejamās informācijas apjomu un daudzveidību. Tomēr jaunas tehnoloģijas ļauj izplatīt dezinformāciju vēl nepieredzētā apmērā un ātrumā, precīzi spējot izraisīt neuzticību un radīt sociālo spriedzi. Komisijas *paziņojumā “Vēršanās pret dezinformāciju tiešsaistē: Eiropas pieeja”*¹⁶ ir izklāstīta Eiropas pieeja, lai reaģētu uz dezinformācijas problēmu, aicinot rīkoties dažādas ieinteresētās personas, jo īpaši

¹³ Par pirmo īstenošanas ziņojumu (2017. gada jūlijs): JOIN(2017) 30 final.

¹⁴ JOIN(2017) 450 final.

¹⁵ COM(2017) 477, sk. turpmāk.

¹⁶ COM(2018) 236 final.

tiešsaistes platformas, kā arī plašsaziņas līdzekļu uzņēmumus. Šīs darbības aptver ļoti daudzas attiecīgās jomas, tostarp uzlabotu pārredzamību; tiešsaistes platformu uzticamību un pārskatatbildību; drošākus un noturīgākus vēlēšanu procesus; izglītības un medijpratības sekmēšanu; atbalstu kvalitatīvai žurnālistikai un dezinformācijas apkarošanu, izmantojot stratēģisko komunikāciju. Starp pirmajiem pasākumiem ir prakses kodekss dezinformācijas jomā, ko plānots izstrādāt dažādu dezinformācijas jautājumos ieinteresēto personu forumam, un faktu pārbaudītāju tīkls, kuru paredzēts izveidot līdz vasaras sākumam. Dažādu dezinformācijas jautājumos ieinteresēto personu foruma pirmā sanāksme notika 2018. gada 29. maijā, un tajā vienojās par nepieciešamajiem pasākumiem kodeksa pieņemšanai 2018. gada jūlijā. Komisija līdz 2018. gada beigām novērtēs panākto progresu problēmas risināšanā un pieņems lēmumu par to, vai ir vajadzīga papildu iejaukšanās šajā jomā. Paredzētās darbības būs saskaņotas ar Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas darbībām un papildinās tās.

Attiecībā uz **ķīmiskajiem, bioloģiskajiem, radioloģiskajiem riskiem un kodolriskiem** Komisijas 2017. gada oktobra *rīcības plānā*¹⁷ tika ierosinātas 23 praktiskas darbības un pasākumi, kas vērsti uz iedzīvotāju un infrastruktūras labāku aizsardzību pret šiem draudiem, tostarp izmantojot ES un tās dalībvalstu, kā arī Ziemeļatlantijas līguma organizācijas ciešāku sadarbību. Saistībā ar drošības savienības pasākumiem labākas aizsardzības un noturības pret terorismu panākšanai tika piemērota preventīva pieeja, balstoties uz pamatojumu, ka ķīmiskie, bioloģiskie, radioloģiskie riski un kodolriski ir maz iespējami, taču uzbrukuma gadījumā tiem ir liela un ilgstoša ietekme. Taču uzbrukums Solsberijā, kā arī pieaugošās bažas par teroristu ieinteresētību un spējām izmantot ķīmiskus, bioloģiskus, radioloģiskus materiālus un kodolmateriālus gan ES, gan ārpus tās¹⁸ šobrīd parāda, ka ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko vielu un kodolvielu radītais apdraudējums ir reāls. Tas vēl vairāk pastiprina steidzamo nepieciešamību pilnībā īstenot rīcības plānu. Tajā paredzēta uz visiem apdraudējumiem attiecināma pieeja, un uzmanība ir koncentrēta uz četriem mērķiem, proti, ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko materiālu un kodolmateriālu pieejamības samazināšanu; spēcīgākas gatavības un reakcijas uz ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības incidentiem nodrošināšanu; spēcīgākas iekšējās un ārējās saiknes veidošanu ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības jomā ar svarīgākajiem reģionālajiem un starptautiskajiem ES partneriem un zināšanu uzlabošanu par ķīmiskajiem, bioloģiskajiem, radioloģiskajiem riskiem un kodolriskiem. Vienlaikus ar šo kopīgo paziņojumu pieņemtajā jaunākajā drošības savienības progresa ziņojumā ir sniegts detalizēts ziņojums par reālo progresu rīcības plāna īstenošanā.

Visbeidzot, lai palielinātu hibrīddraudu apkarošanas centienu efektivitāti un stiprinātu vienotības vēstījumu ES dalībvalstu un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) sabiedroto vidū, sadarbība hibrīddraudu apkarošanas jomā ir noteikta par **ES un NATO sadarbības** būtisku jomu, kā izklāstīts 2016. gada jūlija *Varšavas kopīgajā deklarācijā*¹⁹. Gandrīz trešā daļa no visiem pašreizējiem kopējiem sadarbības priekšlikumiem ir vērsta uz hibrīddraudiem²⁰. Darbības balstās uz iepriekš aprakstītajām operācijām un “ES scenāriju”²¹, šogad sadarbību izvēršot vēl vairāk.

¹⁷ COM(2017) 610 final.

¹⁸ Eiropols, *Terrorism Situation and Trend report* (“Terorisma situācijas un tendenču ziņojums”) (*TE-SAT*) 2017. gads, 16. lpp., pieejams: www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat2017.pdf. Sk. arī Ķīmisko ieroču aizlieguma organizācijas (*OPCW*) ģenerāldirektora paziņojumus: www.globaltimes.cn/content/1044644.shtml.

¹⁹ Deklarācija, ko parakstīja priekšsēdētājs Junkers, priekšsēdētājs Tusks un NATO ģenerālsekretārs Stoltenbergs, ir pašreizējais pamats ES un NATO sadarbībai.

²⁰ 15283/16 un 14802/17.

²¹ SWD(2016) 227 final.

3. REAKCIJAS UZ PIEAUGOŠAJIEM DRAUDIEM PASTIPRINĀŠANA

3.1. Situācijas apzināšanās — uzlabota spēja atklāt hibrīddraudus

Hibrīddraudu novēršanas un reaģēšanas pamatā jābūt spējai agrīni atklāt ļaunprātīgas hibrīddarbības un hibrīdavotus, gan iekšējos, gan ārējos, un izprast iespējamās saiknes starp notikumiem, kas nereti šķiet nesaistīti. Šajā nolūkā ir būtiski izmantot visas pieejamās datu plūsmas, tostarp atklāti pieejamo avotu izlūkdatumus.

Hibrīddraudu analīzes vienība, kas izveidota Eiropas Ārējās darbības dienestā kā hibrīddraudu analīzes ES vienotais kontaktpunkts, ir nozīmīgs instruments, bet tai ir vajadzīgas nepieciešamās zināšanas, lai spētu risināt visdažādākos jautājumus saistībā ar hibrīddraudiem, kā arī ķīmiskā, bioloģiskā, radioloģiskā apdraudējuma un kodoldraudu jomā, kā arī pretizlūkošanas jomā. Zināšanu paplašināšana palielinātu atbalstu jebkādi turpmākai ES reakcijai uz krīzēm, piedāvājot pilnīgākus civilos un militāros izlūkdatumus šajās konkrētajās jomās. To varētu atbalstīt dalībvalstu rīcība, kuras mērķis būtu palielināt to valsts dienestu izlūkdatu ieguldījumu Hibrīddraudu analīzes vienībā un vēl vairāk pilnveidot izveidotā Hibrīddraudu analīzes vienības valstu kontaktpunktu tīkla spēju apstrādāt laikatkarīgo informāciju. Vēl viens pasākums būtu dalībvalstu centieni palielināt savu valsts dienestu izlūkdatu ieguldījumu ES Izlūkošanas un situāciju centrā (*INTCEN*), lai būtu iespējams padziļinātāk analizēt iespējamus draudus.

Turpmākie pasākumi

- Augstā pārstāve paplašinās ES Hibrīddraudu analīzes vienību, ieviešot specializētus ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības, kā arī pretizlūkošanas un kibernetikas analītiskos komponentus. Dalībvalstis tiek aicinātas palielināt izlūkdatu ieguldījumu Hibrīddraudu analīzes vienībā esošu un jaunu hibrīddraudu analizēšanas nolūkā.
- Komisija, sadarbojoties ar Augsto pārstāvi, pabeigs darbu pie neaizsargātības rādītājiem, lai dalībvalstis varētu labāk novērtēt hibrīddraudu iespējamību dažādās nozarēs. Šis darbs palīdzēs arī ES hibrīdtendenču analīzē.

3.2. Pastiprinātas darbības pret ķīmiskajiem, bioloģiskajiem, radioloģiskajiem apdraudējumiem un kodoldraudiem

Rīcības plāns pret ķīmiskiem, bioloģiskiem un radioloģiskiem drošības un kodoldrošības riskiem (2017. gada oktobris) paredz rīcības satvaru nolūkā nostiprināt gatavību, noturību un koordināciju ES līmenī. Tajā paredzētās darbības ietver vairākus pasākumus, kuru mērķis ir atbalstīt dalībvalstis, apvienojot zināšanas un kopīgi veidojot spējas, apmainoties ar zināšanām un labāko praksi, kā arī pastiprinot operatīvo sadarbību. Dalībvalstīm un Komisijai ir jāsadarbojas, lai pilnībā un steidzami īstenotu rīcības plānu. Turklāt, balstoties uz jau panākto progresu saistībā ar atklāšanas spēju nepilnību analīzi un ar labākās prakses apmaiņu jaunizveidotajā ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības konsultantu grupā, Savienībai tagad būtu jāīsteno papildu pasākumi, lai novērstu pieaugošus un jaunus draudus. Tas jo īpaši attiecas uz ķīmiskajiem apdraudējumiem. Sekojot piemēram, ko rādījis darbs pie sprāgstvielu prekursoru pieejamības ierobežošanas²², ES ir ātri jāīsteno operatīvi pasākumi, lai labāk kontrolētu

²² Komisija saistībā ar savu darbu drošības savienībā nolūkā slēgt telpu, kurā darbojas teroristi un noziedznieki, ir īstenojusi noteiktu rīcību, lai samazinātu piekļuvi sprāgstvielu prekursoriem, ko var ļaunprātīgi izmantot improvizētu sprāgstierīču pagatavošanai. Komisija 2017. gada oktobrī iesniedza

piekļuvi augsta riska ķīmiskajiem materiāliem, un jāoptimizē spēja pēc iespējas agrīnāk atklāt šādus materiālus. Dalībvalstīm būtu arī jāapsver iespēja veikt papildu nepilnību analīzi un plānošanas operācijas ES līmenī, piemēram, saistībā ar ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko noturību un kodolnoturību, kā arī dekontaminācijas instrumentiem un pieejām. Lai sagatavotos uzbrukumam, kas saistīts ar ķīmiskām, bioloģiskām, radioloģiskām un kodolvielām, un lai pārvaldītu tā sekas, ir vajadzīga padziļināta sadarbība un koordinācija starp dalībvalstīm, tostarp civilās aizsardzības iestādēm. Šajā procesā būtiska nozīme varētu būt Savienības civilās aizsardzības mehānismam, lai stiprinātu Eiropas kopīgo spēju sagatavoties un reaģēt.

Šajā darbā nozīmīgs elements ir arī starptautiskā sadarbība, un ES var balstīties uz saiknēm ar reģionālajiem ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās un kodoljomās izcilības centriem, tostarp meklējot veidus, kā panākt sinerģiju ar Ziemeļatlantijas līguma organizāciju un ar programmām dienviņos un austrumos, kuras attiecas uz novēršanu, sagatavotību un reaģēšanu saistībā ar dabas un cilvēka izraisītām katastrofām²³.

Turpmākie pasākumi

- ES būtu jāapsver pasākumi, kuru mērķis ir panākt, ka arī turpmāk tiek ievēroti starptautiskie noteikumi un standarti, kas attiecas uz ķīmisko ieroču izmantošanas aizliegumu, tostarp iespējami paredzot īpašu ES sankciju režīmu attiecībā uz ķīmiskajiem ieročiem.
- Lai panāktu virzību, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības rīcības plāna īstenošanā, Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm nolūkā līdz 2018. gada beigām veikt šādas darbības:
 - sagatavot tādu ķīmisko vielu sarakstu, kas rada sevišķus draudus, lai šo sarakstu izmantotu operatīvas rīcības pamatā nolūkā samazināt šādu vielu pieejamību;
 - nodibināt dialogu ar piegādes ķēdes privātajiem dalībniekiem, lai sadarbotos saistībā ar jaunu draudu risināšanu, kurus rada ķīmiskās vielas, ko var izmantot par prekursoriem;
 - paātrināt draudu scenāriju pārskatīšanu un esošo atklāšanas metožu analīzi, lai uzlabotu ķīmisko draudu atklāšanu nolūkā izstrādāt darbības vadlīnijas dalībvalstīm, uz kuru pamata tās varētu palielināt savas atklāšanas spējas.
- Dalībvalstīm būtu jāizstrādā saraksti, uzskaitot pieejamos būtiskos medicīniskos pretpasākumus, laboratorijas, kā arī ārstēšanas un citas spējas. Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai regulāri apzinātu šādu spēju pieejamību visā ES nolūkā palielināt to piekļuvi šīm spējām un ātru izmantošanu uzbrukumam gadījumā.

3.3. Stratēģiskā komunikācija — informācijas saskaņota izplatīšana

Saistībā ar hibrīddraudiem nozīmīgs uzdevums ir informētības vairošana un plašākas sabiedrības izglītošana saistībā ar informācijas atšķiršanu no dezinformācijas. Balstoties

ieteikumu, kurā izklāstīta tūlītēja rīcība, lai novērstu sprāgstvielu prekursoru ļaunprātīgu izmantošanu, pamatojoties uz spēkā esošajiem noteikumiem (Ieteikums C(2017) 6950 final). Balstoties uz šo ieteikumu, Komisija 2018. gada aprīlī pieņēma priekšlikumu par spēkā esošās Regulas (ES) Nr. 98/2013 par sprāgstvielu prekursoru tirdzniecību un lietošanu pārskatīšanu (COM(2018) 209 final).

²³ Austrumu un dienviņos kaimiņvalstīs civilās aizsardzības apmācības un operācijas organizē saistībā ar programmām, kuras attiecas uz novēršanu, sagatavotību un reaģēšanu saistībā ar dabas un cilvēka izraisītām katastrofām.

uz Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas, ES Hibrīddraudu analīzes vienības un Eiropas Izcilības centra hibrīddraudu novēršanai, kā arī citu Komisijas centienu²⁴ pieredzi, Komisija un Augstā pārstāve turpinās pilnveidot ES stratēģiskās komunikācijas spējas un padarīs tās profesionālākas, nodrošinot sistemātisku mijiedarbību un saskaņotību starp esošajām struktūrām. Šo darbību paplašinās, iesaistot citas ES iestādes un dalībvalstis, tostarp izmantojot drošas tiešsaistes platformu dezinformācijas jautājumos, par kuru tika paziņots iepriekš.

ES iestāžu, dalībvalstu un partneru un starptautisko organizāciju labāka koordinācija un sadarbība stratēģiskās komunikācijas jautājumos būs nozīmīga, un šajā saistībā ir vajadzīga sagatavošanās un prakse, pirms reaģēt uz reālām krīzēm.

Ir apliecinājies, ka vēlēšanu periodi ir sevišķi stratēģisks un sensitīvs mērķis kiberuzbrukumiem un tradicionālo (bezsaistes) aizsardzības pasākumu un noteikumu, piemēram, aģitācijas aizlieguma periodu, pārredzamu finansēšanas noteikumu un vienlīdzīgas attieksmes pret kandidātiem, apiešanai tiešsaistē. Tas ir ietvēris uzbrukumus vēlēšanu infrastruktūrām un kampaņu IT sistēmām, kā arī politiski motivētas masveida tiešsaistes dezinformācijas kampaņas un kiberuzbrukumus no trešo valstu puses, lai diskreditētu un deleģitimizētu demokrātiskas vēlēšanas. ES līmenī tiek īstenoti vairāki darbību kopumi, lai dalībvalstīs vairotu informētību par sagatavošanos šiem jaunajiem draudiem un reaģēšanu uz tiem. Padomē dalībvalstu kiberdrošības iestādes²⁵ izdos brīvprātīgas vadlīnijas un noteiks kopīgu labāko praksi vēlēšanu tehnoloģiju kiberdrošības jautājumu risināšanai visā vēlēšanu procesā. Tas ietver informācijas sistēmas un IKT risinājumus, ko izmanto, lai reģistrētu vēlētājus un kandidātus, apkopotu un skaitītu balsis un paziņotu rezultātus, kā arī palīgsistēmas, kuras ir tieši saistītas ar vēlēšanu rezultātu leģitimitāti.

Tāpat kiberuzbrukumu gadījumā plašākai sabiedrībai ir jāsniedz ātra, uzticama un konsekventa informācija. Ikviens ķīmisks, bioloģisks, radioloģisks negadījums vai kodolnegadījums vai līdzīgas ietekmes notikums izraisa sabiedrības protestus, jo iedzīvotāji vēlas saņemt ātras atbildes. Stratēģiskām ziņām ir būtiska nozīme, tostarp starptautisku organizāciju vidū, kuras, iespējams, savus reaģēšanas plānus īsteno atsevišķi.

²⁴ Piemēram, Komisijas pārstāvniecības aktīvi darbojas arī faktu kontroles un mītu noskaidrošanas jomā. Vairākas no tām ir izstrādājušas vietējiem apstākļiem pielāgotus instrumentus, piemēram, *Les Décodeurs de l'Europe* Francijā, *UE Vero Falso* Itālijā, publisku ES mītu noskaidrošanas multfilmu konkursu Austrijā, līdzīgas multfilmu sērijas Rumānijā un AK pārstāvniecības *Euromyths A-Z*. Pašlaik izstrādē ir vēl papildu projekti.

²⁵ Saskaņā ar Tīklu un informācijas sistēmu drošības direktīvu izveidotās sadarbības grupas paspārnē.

Turpmākie pasākumi

- Eiropas Ārējās darbības dienests un Komisija sadarbosies savās attiecīgajās kompetenču jomās, lai nodibinātu strukturētāku sadarbību stratēģiskās komunikācijas jomā nolūkā cīnīties ar dezinformāciju, kas nāk no ES un no teritorijām ārpus tās, un kavēt naidīgas dezinformācijas veidošanu un hibrīdiejaukšanos no ārvalstu valdību puses.
- Komisija rudenī kopā ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām organizēs augsta līmeņa pasākumus, tostarp pamattiesību kolokviju, kas veltīts demokrātijai, lai veicinātu labāko praksi un vadlīnijas par kiberdraudu un dezinformācijas draudu vēlēšanu procesā novēršanu un mazināšanu, kā arī reaģēšanu uz tiem.
- Augstā pārstāve un Komisija izskatīs veidus, kā ar instrumentiem un resursiem labāk atbalstīt trīs stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu veikto darbu ar mērķi nodrošināt, ka ES centieni ir pietiekami plaši, lai risinātu naidīgu dalībnieku īstenotās dezinformācijas kampaņas.

3.4. Noturības un atturēšanas spēju veidošana kiberdrošības nozarē

Kiberdrošība ir ļoti nozīmīga gan mūsu labklājībai, gan drošībai. Tā kā mūsu ikdiena un ekonomika kļūst aizvien vairāk atkarīgas no digitālajām tehnoloģijām, mēs aizvien vairāk tiekam pakļauti riskiem.

Efektīvu kiberdrošību ES šobrīd kavē nepietiekami ieguldījumi un nepietiekama koordinācija. ES pašlaik cenšas to risināt, veidojot spējas ar atbalsta pasākumu, spēcīgākas koordinācijas un jaunu struktūru palīdzību, lai kiberdrošības jomā sekmētu tehnoloģijas un izvēršanu²⁶. Ar Tīklu un informācijas sistēmu drošības direktīvu²⁷ noteica tīklu un informācijas sistēmu minimālo drošības līmeni visā Savienībā. Ir būtiski, lai visas dalībvalstis pilnībā īstenotu šo direktīvu nolūkā uzlabot kiberneturību; tas ir pirmais solis šajā procesā. Vispārīgā datu aizsardzības regula nosaka pienākumu personas datu pārkāpumus paziņot kompetentajai uzraudzības iestādei. Starp citiem svarīgiem pasākumiem ir spēcīgāka un modernizēta Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūra un ES sertifikācijas satvars IKT produktiem un pakalpojumiem²⁸, lai uzlabotu patērētāju uzticēšanos. Tāpat tiek veikts darbs pie atbalsta sniegšanas dalībvalstu kompetenču centru tīklam, lai sekmētu kiberdrošības risinājumu izstrādi un izvēršanu un papildinātu spēju veidošanas centienus šajā jomā ES un valstu līmenī. Šā darba pamatā izmantos Digitālās Eiropas programmu, ar kuru Komisija iepazīstināja 6. jūnijā²⁹ un kurā no jauna kā prioritāte ir iekļauts ES ieguldījums kiberdrošībā.

Vienlaikus ieteikumā par koordinētu reaģēšanu uz plašapmēra kiberdrošības incidentiem un krīzēm (plāns)³⁰ tika izklāstīts, kā būtu jānotiek dalībvalstu un dažādu ES dalībnieku sadarbībai, reaģējot uz plašapmēra pārrobežu kiberuzbrukumu. Ieteikumā ir uzvērta situācijas apzināšanās būtiskā nozīme, lai būtu iespējama efektīva koordinācija tehniskā,

²⁶ Saistībā ar inovāciju stiprināšanu Eiropas reģionos 2017. gada decembrī uzsāka jaunu starpreģionālu pilotprojektu, apvienojot ES reģionus, lai paplašinātu darbu kiberdrošības jomā.

²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/1148 (2016. gada 6. jūlijs) par pasākumiem nolūkā panākt vienādi augsta līmeņa tīklu un informācijas sistēmu drošību visā Savienībā.

²⁸ COM(2017) 477.

²⁹ Priekšlikums regulai, ar ko laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam izveido Digitālās Eiropas programmu, COM(2018) 434.

³⁰ C(2017) 6100.

darbības un stratēģiskā/politiskā līmenī. Arī saskaņā ar Tīklu un informācijas sistēmu drošības direktīvu izveidotā sadarbības grupa strādā pie tā, lai uzlabotu informācijas apmaiņu un koplietošanu starp attiecīgajām personām, sagatavojot kopīgu taksonomiju incidenta aprakstīšanai. Šo pieeju pārbaudīs gaidāmo operāciju laikā. Hibrīddraudu analīzes vienība ir veikusi stratēģisku analīzi par pašreizējiem un jauniem kiberdraudiem, pamatojoties uz dalībvalstu izlūkošanas dienestu sniegto informāciju.

Operatīvā ziņā liels panākums bija satvars kopīgai ES diplomātiskajai reakcijai uz ļaunprātīgām kiberdarbībām (kiberdiplomātijas instrumentu kopums), kurā noteikti kopējās ārpolitikas un drošības politikas pasākumi, tostarp ierobežojoši pasākumi, ko var izmantot, lai stiprinātu ES reaģēšanu uz darbībām, kuras kaitē tās politiskajām, drošības un ekonomiskajām interesēm. Jo vairāk dalībvalstis šo satvaru pilnībā izmantos, jo vairāk tas funkcionēs kā efektīvs atturēšanas līdzeklis. Ārlietu padome aprīlī pieņēma secinājumus par ļaunprātīgām kiberdarbībām, kuros stingri nosodīja informācijas un komunikāciju tehnoloģiju ļaunprātīgu izmantošanu, tostarp *Wannacry* un *NotPetya* uzbrukumus, kas ir radījuši lielus kaitējumus un ekonomiskus zaudējumus ES un ārpus tās.

ES un tās dalībvalstīm ir jāuzlabo sava spēja identificēt kiberuzbrukumu nodarītājus, arī uzlabojot izlūkdatu apmaiņu. Nodarītāju identificēšana atturētu potenciālos agresorus un palielinātu iespēju, ka atbildīgās personas tiktu pienācīgi sauktas pie atbildības. Plašāka atturēšana ir būtisks mērķis Komisijas stratēģiskajā pieejā kiberdrošības uzlabošanai. Arī nesēn pieņemtie Komisijas priekšlikumi, kuru mērķis ir elektronisku pierādījumu pārrobežu apkopošana kriminālprocesu vajadzībām, būtiski uzlabotu tiesībsardzības iestāžu spēju izmeklēt kibernetiskus uzbrukumus un saukt pie atbildības par tiem.

Spēcīgai kiberneturībai ir vajadzīga kopīga un plaša mēroga pieeja. Šajā saistībā ir nepieciešamas stabilākas un efektīvākas struktūras, lai veicinātu kiberdrošību un reaģētu uz kiberuzbrukumiem dalībvalstīs, kā arī ES iestādēs, aģentūrās, delegācijās, misijās un operācijās; kopīga droša komunikāciju tīkla neesība Eiropas iestādēs ir būtisks trūkums. ES iestādēs un to darbinieku vidū būtu jāvairo kiberdrošības informētība, uzlabojot drošības kultūru un pastiprinot apmācības.

Turpmākie pasākumi

- Eiropas Parlamentam un Padomei būtu jāpabeidz darbs pie sarunu pabeigšanas par kiberdrošības priekšlikumiem, panākot vienošanos līdz šā gada beigām, un ātri jāvienojas par ierosināto tiesību aktu par elektronisku pierādījumu vākšanu.
- Komisija un Augstā pārstāve cieši sadarbosies ar dalībvalstīm, lai pilnveidotu ES mēroga krīžu pārvaldības un reaģēšanas mehānismu kiberaspektus. Dalībvalstis tiek aicinātas turpināt savu darbu pie kiberuzbrukumu nodarītāju identificēšanas un kiberdiplomātijas instrumentu kopuma praktiskās izmantošanas, lai pastiprinātu politisko reakciju uz kiberuzbrukumiem.
- Reaģējot uz nepieciešamību palielināt mūsu kiberasardzības spējas, tiek izstrādāta īpaša apmācības un izglītības platforma, lai būtu vieglāk koordinēt dalībvalstu piedāvātās kiberasardzības apmācības iespējas. Šajā saistībā izskatīs sinerģijas iespējas ar Ziemeļatlantijas līguma organizācijas centieniem.

3.5. Noturības uzlabošana pret naidīgām izlūkošanas darbībām

Lai apkarotu naidīgas izlūkošanas darbības, pirmām kārtām un galvenokārt ir vajadzīga efektīva koordinācija dalībvalstu vidū atbilstīgi attiecīgajiem ES un valstu noteikumiem un nosacījumiem. Tomēr noteikti ir arī nepieciešams palielināt ES iestāžu spēju novērst pieaugošos draudus, ko rada šādas darbības, kuras vērstas tieši uz iestādēm, un veidot drošības apzināšanās kultūru, ko atbalstītu labāka apmācība un fiziskā drošība. Iestādes arī varētu sadarboties ar dalībvalstīm, lai izstrādātu stabilāku ES akreditācijas sistēmu. Šādas sistēmas pamatā jābūt proaktīviem ziņojumiem, kas ļauj uzlabot dalībvalstu un iestāžu informētību par iespējamiem naidīgiem dalībniekiem, jo īpaši tiem, kurus jau ir identificējušas dalībvalstis.

Koordinācija starp dalībvalstīm un starp dalībvalstīm un citām attiecīgajām starptautiskajām organizācijām, jo īpaši Ziemeļatlantijas līguma organizāciju, palīdzētu pret naidīgām darbībām ES izmantot pretizlūkošanu. Viena no jomām, kurā noderētu lielāka koordinācija starp dalībvalstīm, ir ieguldījumu izvērtēšana, pamatojoties uz Komisijas 2017. gada septembrī ierosināto regulu³¹ par ārvalstu tiešo ieguldījumu izvērtēšanu dalībvalstīs drošības vai sabiedriskās kārtības nolūkā. Labāka koordinācija būtu vienlīdz svarīga finanšu darījumu kontroles vajadzībām, jo naidīgi izlūkošanas dienesti savus aktīvos pasākumus pret ES aizvien vairāk finansē ar sarežģītu finanšu shēmu starpniecību.

Turpmākie pasākumi

- Eiropas Ārējās darbības dienests un Komisija ieviesīs uzlabotus praktiskos pasākumus, lai uzturētu un pilnveidotu ES spēju sadarboties ar dalībvalstīm nolūkā apkarot naidīgas izlūkošanas darbības, kas vērstas tieši pret iestādēm.
- Uzlaboto Hibrīddraudu analīzes vienību papildinās ar pretizlūkošanas zināšanām, lai būtu iespējama detalizēta analīze un ziņojumi par naidīgām izlūkošanas darbībām pret personām un iestādēm.
- Eiropas Parlamentam un Padomei būtu jāpaātrina darbs, lai līdz gada beigām pabeigtu sarunas par ieguldījumu izvērtēšanas priekšlikumu.

4. SECINĀJUMS

Hibrīddraudi, ķīmiskie, bioloģiskie un radioloģiskie draudi, kā arī kodoldraudi ir bijuši ES uzmanības centrā. Marta incidents Apvienotajā Karalistē uzsvēra hibrīddraudu lielo dažādību un konkrēto vajadzību pēc noturības pret ķīmiskajiem, bioloģiskajiem, radioloģiskajiem draudiem un kodoldraudiem.

Komisija un Augstā pārstāve ir pieņēmuši un ierosinājuši vairākas iniciatīvas, lai risinātu hibrīddraudu radītās problēmas. Komisija arī paātrina 2017. gada rīcības plāna īstenošanu, lai uzlabotu sagatavotību saistībā ar ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības riskiem.

³¹ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido satvaru ārvalstu tiešo ieguldījumu Eiropas Savienībā izvērtēšanai, COM(2017) 487.

Šā kopīgā paziņojuma mērķis ir informēt Eiropadomi par šobrīd īstenotajām darbībām un apzināt jomas, kurās būtu jāīstenojas intensīvāk, lai papildus padziļinātu un nostiprinātu ES būtisko ieguldījumu šo draudu novēršanā. Dalībvalstīm, Komisijai un Augstajai pārstāvei tagad ir iespēja ātri īstenot turpmākos pasākumus.